

Юрескул Вікторія Олександрівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЗАКОНОДАВЧІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ВОДНОГО ПРОСТОРУ В УКРАЇНІ

Простір визначається як одна з форм (поряд з часом) існування матерії, що нескінченно розвивається, характеризується протяжністю і обсягом (поза часом і простором немає руху матерії); як протяжність, місце, необмежене видимими межами (небесний, повітряний, степовий простори тощо); проміжок між чимось, місце, де що-небудь вміщається [1].

Водний кодекс України від 6 червня 1995 року [2] не містить визначення водного простору, він визначає поняття «водний об'єкт» як природний або створений штучно елемент довкілля, в якому зосереджуються води (море, річка, озеро, водосховище, ставок, канал, водоносний горизонт). Вбачається, що по суті це і є водний простір, тому положення, що регулюють порядок використання водних об'єктів, регулюють використання водного простору.

Згідно із ст. 47 названого Кодексу, загальне водокористування здійснюється громадянами для задоволення їх потреб (купання, плавання на човнах, любительське і спортивне рибальство, водопій тварин, забір води з водних об'єктів без застосування споруд або технічних пристроїв та з криниць) безкоштовно, без закріплення водних об'єктів за окремими особами та без надання відповідних дозволів.

З метою охорони життя і здоров'я громадян, охорони навколишнього природного середовища та з інших передбачених законодавством підстав районні і міські ради за поданням Державного агентства водних ресурсів України, Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, обласних, Київської, Севастопольської міських державних адміністрацій, органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань

охорони навколишнього природного середовища та інших державних органів встановлюють місця, де забороняється купання, плавання на човнах, забір води для питних або побутових потреб, водопій тварин, а також за певних підстав визначають інші умови, що обмежують загальне водокористування на водних об'єктах, розташованих на їх території. Місцеві ради зобов'язані повідомляти населення про встановлені ними правила, що обмежують загальне водокористування.

На водних об'єктах, наданих в оренду, загальне водокористування допускається на умовах, встановлених водокористувачем, за погодженням з органом, який надав водний об'єкт в оренду. Водокористувач, який узяв водний об'єкт у користування на умовах оренди, зобов'язаний доводити до відома населення умови водокористування, а також про заборону загального водокористування на водному об'єкті, наданому в оренду. Якщо водокористувачем або відповідною радою не встановлено таких умов, загальне водокористування визнається дозволеним без обмежень.

Відповідно до ст. 48 Водного кодексу України, спеціальне водокористування – це забір води з водних об'єктів із застосуванням споруд або технічних пристроїв, використання води та скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти, включаючи забір води та скидання забруднюючих речовин із зворотними водами із застосуванням каналів. Вбачається, що саме скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти є використанням водного простору для розміщення цих забруднюючих речовин.

Стаття 49 названого Кодексу закріплює, що спеціальне водокористування є платним та здійснюється на підставі дозволу на спеціальне водокористування. Дозвіл на спеціальне водокористування видається територіальними органами Державного агентства водних ресурсів України. Видача (відмова у видачі, переоформлення, видача дубліката, анулювання) дозволу на спеціальне водокористування здійснюється безоплатно відповідно до Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» в установленому Кабінетом Міністрів України порядку. У дозволі на спеціальне водокористування встановлюються ліміт скидання забруднюючих речовин. У разі настання

маловоддя цей ліміт може бути зменшений органом, що видав дозвіл, без коригування дозволу на спеціальне водокористування.

Строки спеціального водокористування встановлюються органами, які видали дозвіл на спеціальне водокористування. Спеціальне водокористування може бути короткостроковим (на три роки) або довгостроковим (від трьох до двадцяти п'яти років). У разі необхідності строк спеціального водокористування може бути продовжено на період, що не перевищує відповідно короткострокового або довгострокового водокористування.

Особливості користування водними об'єктами на умовах оренди визначає ст. 51 Водного кодексу України. У користування на умовах оренди для рибогосподарських потреб, культурно-оздоровчих, лікувальних, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей, проведення науково-дослідних робіт можуть надаватися водосховища (крім водосховищ комплексного призначення), ставки, озера та замкнені природні водойми.

Не підлягають передачі у користування на умовах оренди для рибогосподарських потреб водні об'єкти, що: використовуються для питних потреб; розташовані в межах територій та об'єктів, що перебувають під охороною відповідно до Закону України «Про природно-заповідний фонд України» від 16 червня 1992 року [3]. Стаття 61 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року [4] закріплює, що ділянки суші та водного простору, які мають особливу екологічну, наукову, естетичну і економічну цінність і призначені для збереження природної різноманітності, генофонду видів тварин і рослин, підтримання загального екологічного балансу та фонових моніторингу навколишнього природного середовища, вилучаються з господарського використання повністю або частково і оголошуються територією чи об'єктом природно-заповідного фонду України.

Водні об'єкти надаються у користування за договором оренди земель водного фонду на земельних торгах у комплексі із земельною ділянкою. Водні об'єкти надаються у користування на умовах оренди органами, що здійснюють розпорядження земельними ділянками під водою (водним простором) згідно з повноваженнями, визначеними Земельним кодексом України від 25 жовтня 2001

року [5], відповідно до договору оренди, погодженого з Державним агентством водних ресурсів України. Водні об'єкти надаються в користування на умовах оренди без обмеження права загального водокористування, крім випадків, визначених законом. Умови використання водних об'єктів, розмір орендної плати та строк дії договору оренди водних об'єктів визначаються у договорі оренди. Сплата орендної плати за водний об'єкт не звільняє від сплати орендної плати за земельну ділянку під цим об'єктом. Типова форма договору оренди водних об'єктів затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 29 травня 2013 року № 420 [6].

Отже, у чинному законодавстві України закріплені основи використання водного простору через закріплення порядку використання водних об'єктів. Однак, вбачається за доцільне приділити більшу увагу визначенню основ використання водного простору в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» та Водному кодексі України.

Список використаної літератури:

1. Толковый словарь Ожегова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://endic.ru/ozhegov/Prostranstvo-27839.html>.
2. Водний кодекс України від 6 червня 1995 року № 213/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 24. – Ст. 189.
3. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16 червня 1992 року № 2456-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34. – Ст. 502.
4. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 року № 1264-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.
5. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3–4. – Ст. 27.
6. Про затвердження Типового договору оренди водних об'єктів: постанова Кабінету Міністрів України від 29 травня 2013 року № 420 // Офіційний Вісник України. – 2013. – № 47. – Ст. 1692.